

ČESKÁ BALTISTIKA V 19. A PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ. PRAMENY – SOUVISLOSTI – EXISTUJÍCÍ LITERATURA¹

IVAN MALÝ

Abstract: The work aims to demonstrate the development and changes of a picture of the Baltic nations within Czech society and underlines the difficulties in Europe at the time. The approach, combining the possibility to reflect both Czech culture and European affairs, is an important aspect, particularly within the current integration of Europe.

Keywords: History, Czech, Czechoslovakia, Latvia, Baltic countries, international relations

Přestože je česká moderní baltistika (historická, jazykovědná i kulturněhistorická) v současné době oborem několika jednotlivců, může se vykázat kvalitními výsledky a dobrým mezinárodním postavením.

Za zakladatele české baltistiky bývá pokládán František Ladislav Čelakovský, který doplnil svůj výbor překladů písní různých slovanských národů i ukázkami z litevské tvorby (první vydání 1827).²

Moderní česká baltistika byla založena v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století. Za jejího zakladatele je považován Radegast Parolek.³ Jeho životní osudy i následná cesta k baltistice jsou logickým vyústěním jeho osobních i pracovních zkušeností, které v sobě odráží události celého 20. století.⁴

Ve své vědecké a profesní činnosti se zaměřoval převážně na rusistická témata, ale od konce šedesátých let se stále více zabýval i tématy baltistickými. V roce 1978 mu vyšla

monografie *Srovnávací dějiny baltických literatur*, kde se mohl vůbec poprvé český čtenář seznámit komplexně s celým písemnictvím pobaltských národů. Zároveň v té době publikuje řadu překladů a studií o největším lotyšském básníkovi Jānisi Rainisovi (1865–1929), v osmdesátých letech následuje řada dalších překladů děl lotyšských autorů: Jānis Akurates (1876–1937), Andrejs Pumpurs (1841–1902), Alexandr Čaks (1901–1950) atd.

Z knižních překladů stojí za zmínku překlad pohádkové knížky vydaný roku 1983 *Jak jsem plul ke královně severu* od Kārliše Skalbeho (1879–1945) nebo výbor Rainisovy poezie *Daleké ozvěny* z roku 1982. Po roce 1989 se otevírá možnost vydat již necenzurované studie o baltských literaturách, a tak vychází roku 1996 Parolkova *Litevská literatura* (vývoj a tvůrčí osobnosti) a v roce 2000 *Lotyšská literatura* (vývoj a tvůrčí osobnosti), kde jsou stručně načrtnuty všechny jevy v historii lotyšské literatury a písemnictví. Vydání

¹ Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2015/29, 00023272).

² Pro tento cíl se z Ruhigovy gramatiky z roku 1747 naučil litevsky a přeložil 72 textů z výboru L. Rhesy vydaného roku 1825. O litevské lidové písně a litevštinu vůbec se zajímal i Pavel Josef Šafařík. V 50. letech píše o litevské jmenné deklinaci v konfrontaci se slovanskou Martin Hattala. Litevskému folkloru se věnoval Jan Gebauer. V roce 1885 vstoupil na baltistickou scénu Josef Zubatý, který je autorem 18 článků a 43 recenzí s baltistickou tematikou. Roku 1902 vydal první českou učebnici litevštiny polyglot František Vymazal (1841–1917).

³ Profesor Parolek se narodil roku 1920 v Praze jako syn Františka Parolka (1872–1925) a Dagmar Salmiňšové-Parolkové (1899–1926). Jeho otec František, malíř a grafik, odešel před první světovou válkou za prací do slovanského Ruska, kde vstoupil i do ruské armády. Z té pak vedla po roce 1917 cesta do československých legií, kde vedl fotografickou laboratoř. Z Ruska domů si přivezl i svou ženu Dagmaru, dceru sládky z Rigy. V Československu pak až do své předčasné smrti v roce 1925 pracoval v nově zřízeném Památníku národního odboje.

V roce 1926, po smrti své matky, Radegast Parolek osiřel. Po skončení druhé světové války Parolek vstupuje na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Zde studoval filozofii, estetiku a dějiny ruské literatury u profesorů J. Mukařovského a B. Mathesia. Již v roce 1947 odjíždí studovat ruský jazyk a literaturu na Filologickou fakultu Státní univerzity v Leningradě, na které roku 1951 ukončil studium diplomovou prací *Sovetskaja literatura v Československu* a získal diplom v oboru ruské filologie. V roce 1952 přebírá po B. Mathesiovi přednášky a semináře z ruské klasické literatury a stává se odborným asistentem na katedře rusistiky Filozofické fakulty UK. Jeho akademická kariéra pak nabírá rychle na vzestupu a již roku 1956 je na základě habilitačního spisu *Vilém Mrštík a ruská literatura* jmenován docentem pro obor ruská literatura. Následně po obhájení kandidátské dizertační práce *K umělecké charakteristice socialistického realismu v literatuře* dosáhl v roce 1960 vědecké hodnosti kandidáta filologických věd. O čtyři roky později obhájil doktorskou dizertaci na téma *K typologii ruského realismu 1861–1917* a dne 3. 7. 1964 mu byla udělena vědeckou radou Karlovy univerzity hodnost doktora filologických věd. Na základě této nejvyšší kvalifikace ho jmenoval prezident republiky od 1. srpna 1964 profesorem pro obor ruské a sovětské literatury. Za své baltistické a zvláště pak lettonistické dílo obdržel Radegast Parolek řadu oficiálních poct, a to jak v Čechách, tak v Lotyšsku, včetně doktorátu honoris causa od Lotyšské univerzity v Rize. V roce 1997 je vyznamenán Řádem tří hvězd, nejvyšším lotyšským vyznamenáním. Parolkovo překladatelské dílo skvěle doplňoval svými překlady lotyšské a litevské beletrie Vojtěch Gaja (1912–1992).

⁴ Podrobně jeho život i dílo rozebírá T. Sylaba – M. Křepinská, *Radegast Parolek*, Praha 1981. Radegast Parolek je i autorem obsáhlých pamětí *Kruté i krásné dvacáté století* vydaných v roce 2013.

se dočkaly i jeho četné překlady lotyšské a litevské beletrie a poezie. Nejprve vyšel výběr *V kruhu krásy* s podtitulem *Malá antologie z lotyšské a litevské lidové poezie* a o tři roky později v roce 2001 *Les duší. Antologie lotyšské poezie 19. a 20. století*.

Baltistické dílo Radegasta Parolka tak systematicky otevřelo v Čechách tento směr zájmu a badatelského úsilí.⁵ Od devadesátých let, kdy došlo ke změně politické, i společenské situace, nastoupila nová generace badatelů, která se již nemusí ve své práci ohlížet na politickou objednávku, a může tak ke své práci přistupovat svobodně.

V devadesátých letech došlo k vydání několika zásadních monografií, které umožňují dostatečnou orientaci v baltistických otázkách. V roce 1996 došlo k vydání *Dějiny pobaltských zemí* v prestižní řadě *Dějiny států* nakladatelství Lidové noviny. Hlavním autorem je historik Luboš Švec,⁶ který na

základě dlouhodobého studia odborné literatury propojuje politické, hospodářské, sociální i kulturní dějiny pobaltského regionu. Následnou studii o estonské kultuře a literatuře napsal předčasně zesnulý literární historik a bohemista Vladimír Macura (1945–1999).⁷

Následující kapitoly o litevské a lotyšské kultuře do dějin pobaltských států sepsal Pavel Štoll. Další významnou knižní publikací je habilitační spis Luboše Švece *Československo a pobaltské státy 1918–1939. Vývoj politických a hospodářských vztahů Československa s Litvou, Lotyšskem a Estonskem v meziválečném období*, vydaný v Praze roku 2001. Z pera Pavla Štolla pak pochází jeho dizertační práce *Lotyšská kultura a Jednota bratrská. České kontexty lotyšských kulturních tradic v 17.–20. století* vydaná v roce 2013.⁸ Pavel Štoll⁹ dnes působí jako odborný asistent na FF UK se specializací letonostika a významnou měrou se podílí na populari-

⁵ V padesátých letech dvacátého století vyšly knihy ministra Lotyšské SSSR Vilise Lācise. Tyto překlady pocházely většinou z ruského přepisu, z lotyšského originálu byly přeloženy tyto knihy: *K novému břehu*, přeložil Miroslav Lukáš za jazykové spolupráce v Čechách žijící Lotyšky paní Kristýny Kranyšové (1899–1978) a *Ztracená vlast* v překladu Vojtěcha Gaji. V překladu Albiny Šimkové vyšla dále *Zelená země* od Andreje Upitse. V Gajovi v těchto letech vyšel ještě překlad dobrodružného románu Žanise Grīvy *Pod křídly albatrosa*, a poslední knihou v této dekádě, která přinášela českému čtenáři ukázky z lotyšské a litevské literatury, byla antologie *Pod baltickým nebem*. V této antologii jsou přeloženy ukázky z děl J. Rainise, R. Blaumanise, Ž. Grīvi, V. Lācise a J. Sudrabkalna v překladech Miloše Lukáše, V. Gaji, Jiřího Propilky, J. Zavázala a A. Šimkové. Tuto antologii uspořádal František Soukup (* 1922), redaktor nakl. Svět sovětů, který stál za vydáním tehdejších děl z lotyšské literatury a některá z nich i opatřoval závěrečnou či úvodní studií. Je třeba ještě zmínit další přeložené tituly, k jejichž vydání však v 50. letech nedošlo. Z nich nám předválečné vzpomínky evokuje K. J. Vonka, který v jednom dopise H. Entnerovi z roku 1950 mimo jiné píše: *Paní Kranyšová mi půjčila krásnou knihu Straumeni ..., a tu teď překládám a zároveň na stroji přepisuji... Ta kniha mě uchvátla, jednak jazykem, jednak krásným líčením*. (Viz: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Hanuš Entner, korespondence přijatá, od K. J. Vanky.). Zdá se až neuvěřitelné, že v krátké době, po pouhých jedenácti letech vznikal již druhý český překlad tohoto díla. V padesátých letech, kdy se mohly veškeré zájmy o Lotyšsko schovávat za kulisu Československo-sovětského přátelství nebo být jen soukromou zálibou bez naděje nějakého naplnění, vznikaly např. překlady Jiřího Propilky. 1911–1976. Tento výrazný člen profesorského sboru náchodského gymnázia přeložil řadu textů z lotyštiny, povětšinou poezii J. Rainise (např. *Duj větríčku*). Bohužel, téměř bez jakékoli publikační možnosti.

V následujících letech si lotyšskou a litevskou literaturu „rozdělili“ dva nejvýraznější čeští překladatelé z baltických jazyků – Vojtěch Gaja a Radegast Parolek. Vojtěch Gaja (1912–1992) si jako svou tvůrčí oblast vybral překlady beletrie a Radegast Parolek (* 1920) ho doplňoval svými překlady poezie. Z beletrie tak mohly spatřit světlo světa překlady Milvaldis Birzeho a jeho knihy *Pro všechny kvetou růže*, Egonse Līvse a jeho *Kašparových dvojčat* nebo Reginy Ezery a její *Studny a Léta dlouhého jeden den*. Stejně tak mohl vyjít *Hlas volajícího*, *Klec*, *Střelnice* od A. Belse nebo řada knih s tematikou divčí literatury od Anny Brodele.

Početné jsou i překlady pohádek a literatury pro děti, Gaja přeložil *Hadí prsten* od Anny Baugy a *Čertovské pohádky*, ty pak doplnil Parolek svým překladem dětského folkloru *Peču, peču mazanec* a hlavně výběrem pohádek lotyšského klasika Kārliše Skalbeho *Jak jsem plul za královnou severu*. Překladatelská práce R. Parolka se více zaměřovala na poezii, zřejmě nejvýznamnějším počinem je pak jeho překlad poezie J. Rainise. V pozdějších osmdesátých letech ještě vydal překlad klasické lotyšské skladby Andreje Pumpurse *Lāčplēšis* pod názvem *Souboj nad propastí aneb Hrdinský příběh o lotyšském silákovi Lāčplēšisovi a jeho moudré, sličné Laimdotē*. Zvláště významná je však Parolkova práce na poli literární vědy a historie. V roce 1978 vyšly jeho *Srovnávací dějiny baltických literatur*, a to jako vůbec první taková kniha v českém prostředí.

⁶ Z další rozsáhlé historické práce Luboše Švece alespoň: L. Švec, *Hudebník v diplomacii: Jaroslav Galia (1875–1941)*, Slovánský přehled 85, 1999, s. 149–163. Týž, *Kulturní styky ČSR s pobaltskými republikami mezi dvěma světovými válkami*, Slovánský přehled 78, 1992, s. 427–435. Týž, *Nastolení autoritativního režimu v Lotyšsku a postoj československé diplomacie a publicistiky*, in: M. Šesták – E. Voráček, (edd.), *Evropa mezi Německem a Ruskem*, s. 363–373. Týž, *Dějiny a stát: Zformování lotyšské historiografie v meziválečném období*, in: Slovánský přehled, r. XC, 2004, č. 3, s. 469–479. Týž, *Bohemistika v Litvě a sborník Lietuva ir Čekija*, in: Slovánský přehled 3/2007, str. 389–392. Týž, *Ruská otázka a problém uznání nezávislosti pobaltských států v československé zahraniční politice v letech 1918–1921*, in: ČČH 94, 1996, s. 303–338. Týž, *Pobaltské státy a Mnichov*, in: J. Dejmek – J. Hanzal (edd.), *České země a Československo v Evropě XIX. a XX. století*, Praha 1997. Týž, *Boj o Memel*, in: *Dějiny a současnost*, 1998, č. 1, s. 22–27. Týž, *Problém tradice a modernity v moderních lotyšských dějinách*, Slovánské historické studie, 2006 (mimořádné číslo), s. 101–116. Luboš Švec je také editorem *Studia territoria* 2, Supplementum 1 (Češi, Litevci a středoevropský vektor jejich moderní historie), (Acta Universitatis Carolinae.), Praha 2011 a autorem publikace o vztazích mezi Pobaltím a Československou společností v posledních letech existence Sovětského svazu: *Perestrojka, pobaltské republiky a Československo 1988–1991*, Praha 2013.

Týž, *Meziválečné Lotyšsko a Estonsko a krize parlamentarismu*, in: *Dějiny a současnost*, 1993, č. 3, s. 12–17.

⁷ Tato zajímavá postava české literární a vůbec humanitní vědy poslední třetiny dvacátého století se narodila roku 1945 v Ostravě. Na filozofické fakultě olomoucké a pražské univerzity vystudoval Macura obor český jazyk – anglický jazyk a od roku 1969 až do své smrti o třicet let později působil v Ústavu české literatury Československé a později České akademie věd. Jeho odborná práce se zaměřuje hlavně na bohemikální témata, ale vedle této činnosti vyvíjí i činnost čistě literární a také se věnuje propagaci baltických národů, hlavně národa estonského. V roce 1974 spoluzakládal v Praze Baltický svaz a podílel se i na vydávání samizdatového časopisu tohoto spolku *Läänemere Liidu Liite*. Do této oblasti spadá i jeho činnost překladatelská, z estonštiny přeložil cca 30 knih.

⁸ V ní autor zhodnotil svůj dlouholetý zájem o problematiku lotyšsko-české kulturní vzájemnosti. Práce je rozvržena do šesti kapitol včetně závěru, v nichž autor postupně sleduje přijetí pedagogického díla Jana Amose Komenského na území Pobaltí, reflexi těchto stop v rodící se kultuře Lotyšů v 19. století a reflexi české náboženské reformace a její literární reflexe v lotyšském písemnictví.

⁹ Z odborné publikační práce Pavla Štolla alespoň: P. Štoll, *Česká kultura v překladech a tvorbě Marty Grimmy*, in: Plav 12/2007, str. 43–46. Týž, *Česko-lotyšský literární dialog*, in: Na východ, 6/2005, s. 25–26. Týž, *Lotyština*, Praha 2007. Týž, *K pětadesátinám baltisty Radegasta Parolka. Biografie a bibliografie Radegasta Parolka*, in: Parolek, Radegast, Zlatý fond baltických literatur, Praha 2006, str. 158–168. Týž, *Osudy dobrého vojáka Švejka v Lotyšsku*, in: Kliment, J. (ed.), *Mezinárodní konference Hašek a Švejk – humor tisíciletí*, Lipnice nad Sázavou 2003, s. 98–101. Týž, *Objevitel lotyšských a litevských pokladů*, in: Jehlička, Miloslav – Cita, Stanislav, *Radegast Parolek. Biografický soupis publikovaných prací s přehledem jeho činnosti*, Praha

začnící činnosti Lotyšska v ČR.¹⁰ Litevštinou se dnes na FF UK zabývá také lituanista doc. Ilja Lemeškin,¹¹ stále více o sobě dává také slyšet baltistika z FF MU v Brně v čele s doc. Tomášem Hoskocem a dr. Vaidasem Šeferisem. Práce a studie pocházející od autorů z Masarykovy univerzity jsou téměř výlučně jazykovědného charakteru. Naopak texty pocházející z Filozofické fakulty univerzity Karlovy se zaměřují více na literárněhistorické a kulturní aspekty. Diplomatičtější vztahům meziválečného Československa a Lotyšska a situaci v Pobaltí se věnoval také vědecký pracovník historického ústavu Akademie věd ČR dr. Jindřich Dejmek.¹² Ten je také autorem stručných dějin Lotyšska,¹³ které zapadají do stejné ediční řady jako stručné dějiny Litvy¹⁴ a Estonska.¹⁵

Pramenná základna k baltistickým tématům

Při výběru dostupných pramenů v České republice, které se vztahují k baltistickým tématům, je reflektována co největší šíře možných přístupů ke zvolenému tématu. Vedle výchozí literatury je tak zmíněno (vždy alespoň v poznámkách) větší množství typů archivních i vydaných pramenů. Podstatným zdrojem s vypovídající hodnotou jsou archivní pozůstalosti osob, které svůj život zasvětily studiu či propagaci národů Pobaltí nebo byly jinak zapojeny česko-baltských vzájemných styků. Jedná se především o osobní pozůstalosti jazykovědců, kteří se ve své odborné činnosti věnovali litevštině či lotyštině (např. Josef Zubatý či Oldřich Hujer) nebo dalších profesorů Univerzity Karlovy, kteří přišli do styku s pobaltskou tematikou (např. Jiří Horák, Václav Tille).

Další pozůstalosti náleží osobám, jež se věnovaly studiu a popularizaci Pobaltí mimo univerzitní či vědecký rámec – Hanuš (Jan) Entner,¹⁶ Alois Václav Červín.¹⁷ Významným pramenem institucionální povahy je fond Československo-lotyšské společnosti,¹⁸ která jako jediná ze společností propagujících pobaltské země v meziválečném Československu po sobě zanechala dostupný archivní materiál. Přehledným a uceleným pramenem je také Výstřížkový archiv MZV – Estonsko, Výstřížkový archiv MZV – Litva a Výstřížkový archiv MZV – Lotyšsko. Tento soubor dobového tisku s pobaltskou tematikou je uložen v Národním Archivu České republiky. Z Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR pak mohou být vytěženy fondy Politické zprávy (PZ) z Kaunasu (Litva), Rígy (Lotyšsko) a Tallinu/Revalu (Estonsko), které podávaly kvalitní reflexi politického dění i vzájemných vztahů zainteresovaných států.¹⁹

Prvotní zájem (J. Dobrovský – F. L. Čelakovský – P. J. Šafařík)

Povědomí o existenci pobaltských národů do českého prostředí vstupovalo poměrně pomalu. Bylo to pochopitelné, roli hrála neexistence společné hranice i zanedbatelnost českého, i estonského litevského či lotyšského vlivu na dobové geopolitické otázky apod. Vzdálené a malé evropské národy si musely k sobě hledat cestu jinak než evropské mocnosti a vůdčí národy Evropy. Byly to převážně cesty umělecké, literární, při převodech uměleckých děl jednotlivých národních literatur. Dále pak cesty vědecké, převážně filologické

1993. s. 14–16. Týž, *Kārļa Skalbes pasaku tulkojumi čehu valodā*, in: Rūmnieks, Valdis (ed.): *Ziemeļmeita. Kārlim Skalbem – 125. Raksti, apceres, notikumi dzejnieka jubilejā*. Rīga: Garā pupa, 2005, 81–90. Týž, *Krieta kareivja Šveika dekās Latvija*, in: Lams, E. (ed.), *Aktualas problemas literaturas zinātne. Folklorā, arzemu literatūrā. Rakstu krajums 9. Liepāja: Liepājas Pedagoģijas akadēmija, LU Literatūras, folkloras un maksas institūts*, 2004. s. 269–284. P. Štoll je také editorem sborníku *Zkušenosti a vztahy. Lotyšská a česká společnost ve 20. století*, Praha 2013. P. Štoll, *Lotyšsky psaná literatura*, in: *Literatura v Evropě*, (ed. Eva Schleissová), Gutenberg, Praha 2006, str. 163–167. P. Štoll, – M. Slabihoudová, M., – A. Vlčková, *Slovník pobaltských spisovatelů*, Praha 2003, P. Štoll, (ed.), *Poceta Čelakovskému*, Praha 2004.

¹⁰ Pavel Štoll je například hlavním autorem a organizátorem putovní výstavy *Pět staletí lotyšsko-českých literárních vztahů*. K té ve spolupráci s Ivanem Malým připravil i obsáhlý katalog *Pět staletí lotyšsko-českých literárních vztahů*, I. část, Rīga 2006 (*Latviešu-čehu literāro sakaru pieci gadsimti*, I daļa, Rīga 2006).

¹¹ Viz např.: Zabarskaitė, Jolanta – Lemeškin, Il'ja *Lituanistinis Augusto Schleicherio palikimas. = Das lituanistische Erbe August Schleichers*. [Ed.]: Zabarskaitė, Jolanta - Lemeškin, Il'ja. Vilnius: Lietuvių Kalbos Inst., 2008.

¹² Viz. J. Dejmek, *Baltické státy a projekt Východního Paktu*, in: *České země a Československo v Evropě XIX. a XX. století*, in: Jindřich Dejmek – Josef Hanzal (edd.), Praha 1997, s. 277–315. Týž, *První československý diplomat na Litvě*, in: *Mezinárodní politika*, 1994, č. 7, s. 31–33. Týž, *Velká Británie a země střední a východní Evropy mezi světovými válkami: přehled bádání po roce 1945*, ČČH 96, 1998, č. 2, s. 380–395. Týž, *Československo a státy střední a východní Evropy: náčrt komparace některých předpokladů a rysů jejich politického vývoje*, Moderní dějiny 8, 2000, s. 127–152.

¹³ Viz. J. Dejmek, *Lotyšsko*, v edici nakl. Libri Stručná historie států, Praha 2010.

¹⁴ Viz Halina Beresnevičiūtė-Nosálová, *Litva*, v edici nakl. Libri Stručná historie států, Praha 2006.

¹⁵ Viz Petra Hebedová a Lucie Hofírková, *Estonsko*, v edici nakl. Libri Stručná historie států, Praha 2012.

¹⁶ Viz například: Ivan Malý, *Lotyšský sen Hanuše Entnera a Pavla Finka*, in: Pavel Štoll a kol., *Zkušenosti a vztahy. Lotyšská a česká společnost ve 20. století*, Acta Slavica et Baltica, Praha 2013, s. 145–155.

¹⁷ Celkem se jednalo o 20 archivních fondů osobní povahy – konkrétně o fondy: Fond Josef Zubatý. (V něm je chybně zařazena i pařížská korespondence ing. Josefa Zubatého, synovce prof. dr. J. Zubatého, schopného konstruktéra, který se narodil v roce 1895 v Praze na Smíchově a už v době první světové války nastoupil v pražské automobilce Walter. Mimo jiné zde navrhl dvouválcový motocykl *Itar* se vzduchem chlazeným podélně uloženým ležatým dvouválcem. V roce 1919 odešel do Francie ke společnosti Farman, kde pracoval na leteckých motorech a jako šéf výroby stál u zrodu stejnojmenných luxusních limuzín. V roce 1923 odcestoval do USA, kde nastoupil jako konstruktér u A. C. Spark Plug v Michiganu. Podílel se na vývoji a konstrukci nejrůznějšího příslušenství a svoji kariéru končil jako technický ředitel. Když se v roce 1931 vrátil do Československa, stal se ve Škodě přednostou oddělení pro výrobu speciálních vozidel. Byl to on, kdo měl ze čtyřtadvacitky vytvořit úspěšný lidový automobil, který v únoru 1934 automobilka představila jako typ *418 Popular*.) Dále Fond Jiří Horák – korespondence přijatá, Fond Oldřich Hujer, Fond Václav Vázný – korespondence přijatá (z Archivu Akademie věd České republiky), Fond Josef Šach – korespondence přijatá, Fond Václav Tille – korespondence přijatá, Fond Petr Bezruč – korespondence s J. Rainisem, Fond Hanuš Entner, Fond Adolf Heyduk – korespondence s J. Zubatým, Fond Ottovo nakladatelství (neuspořádáno) – korespondence s O. S. Vettim (A. Koudelkou), Fond Karel Čapek – korespondence přijatá, Fond Pavel Trost (neuspořádáno) – karton Separáty: Baltica – materiály, Fond Adolf Veselý – korespondence s P. Finkem, Fond O. S. Vetti (Alois Koudelka 1861–1942), (neuspořádáno) – 2 kartony, Fond Josef Šach – korespondence přijatá, Fond Josef Holeček, Fond Václav Vladimír Zelený – korespondence přijatá (z Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze), Fond Prof. Václav Tille, Fond Prof. Jiří Horák (Archivu Univerzity Karlovy v Praze) a Fond Alois Václav Červín (z Archivu regionálním muzeu v Kolíně).

¹⁸ Viz: Ivan Malý, *Československo-lotyšská společnost 1925–1941*, Praha 2011.

¹⁹ Viz: Ivan Malý, *Režim Kárlise Ulmanise*, in: J. Němeček a kol., *Československo a krize demokracie ve střední Evropě ve 30. a 40. letech. Hledání východisek*, Praha 2010, s. 189–194. Týž *Československá společnost a pobaltské národy. Příspěvek k dějinám vztahů malých národů v čase budování Nové Evropy*, in: D. Blümllová a kol., *Prezentace a reprezentace české vědy a kultury v prvním desetiletí samostatného státu (1918–1929)*, Č. Budějovice 2009, s. 143–157.

a národopisné. Ty konstruovaly styčné plochy, na kterých se rýsovaly budoucí cesty česko-baltských vztahů. Největší pozornost byla českou společností věnována zprvu Litevcům. Tedy nejpočetnějšímu baltskému etniku, které mělo oproti ostatním baltským národům i výhodu existence středověkého litevského státu, rezonujícího i v povědomí českých elit 19. století. Ke středověkým vazbám mezi Čechy a Litevci patří volba velkoknížete Vytautase českým králem nebo angažování Zikmunda Korybutoviče v husitských Čechách. V devatenáctém století však již byla litevská historie vnímána převážně ve spojitosti s historií a kulturou polskou.

Počátek vědeckého zájmu o pobaltské národy se v českých zemích formoval postupně během celého devatenáctého století a významně jej podpořil zájem evropské odborné veřejnosti o baltskou, zprvu však téměř výhradně litevskou filologii.

První črty a náznaky budoucí vědecké baltistiky se objevují již koncem 18. století v dílech Josefa Dobrovského,²⁰ ale opravdový zájem o pobaltské národy vzniká až v následujícím století devatenáctém. Čeští obrozenečtí filologové se začali zabývat zprvu především litevštinou, která patřila (a stále patří) k nejarchaičtějším indoevropským jazykům, a proto vzrušovala filology celé tehdejší Evropy. Její příbuznost k jazykům slovanským ještě umocňovala zájem o ni zvláště ve slovanském prostředí. Známé je například okouzlení Františka Ladislava Čelakovského litevštinou. V roce 1827 vydal sbírku *Litevské národní písně* a dokonce se snažil vést se svým přítelem J. V. Kamarýtem korespondenci v litevštině.²¹ Do téže doby spadá i první recepce díla prvního klasika litevské literatury Kristijonase Donelaitise, která se opět objevuje ve vzájemné korespondenci Čelakovského s Kamarýtem.²²

Ještě v první polovině devatenáctého století se zajímal o Litevce Pavel Josef Šafařík²³ a drobné črty a zprávy uveřejňoval na stránkách Časopisu Českého musea (dále ČČM) i Jakub Malý a K. V. Zap. Estonce na stránkách stejného periodika představil ještě před dovršením poloviny devatenáctého století Jan Erazim Vocel²⁴ a obsáhlejším textem z roku 1846 se Lotyšům věnoval Karel Havlíček Borovský, který přibližuje lotyšský dějinný úděl takto: *Tento národ, jednoho času přeslavný a mohutný, měl tenkrát svou národnost zcela zachovanou, svůj jazyk své náboženství, svou vládu domácí, své obyčeje. Přišli němečtí křižáci a vnutili mu co vítězové jinou svou vládu a katolické náboženství. Že se tak po dobrém*

*nestalo, a jaké ukrutnosti se přitom dály, o tom nám praví historie...*²⁵

Když se přidržíme konstruktu, který ve své práci *Znamení zrodu*²⁶ přiblížil Vladimír Macura, odehrávala se koncem první poloviny devatenáctého století právě na stránkách Časopisu Českého musea změna v přístupu k budování vazeb mezi tehdejšími evropskými národy. Důvody, styčné plochy i potřeby těch kterých domácích národních hnutí si vynutily (i pod tlakem politické a mocenské slabosti) jiný přístup k „promýšlení“ vzájemnosti mezi nevůdčými evropskými národy. To souviselo i s postupným upouštěním od konstrukce „velkých národů“ a naopak postupného vytváření potřeby vzájemného poznávání mezi „malými“ evropskými národy. Toto pak o několik desítek let později přesně vystihuje tvrzení Josefa Holečka, kterým uvedl svůj překlad *Kalevaly*: *Malí národové bez ohledu na svůj původ musejí se poznávat, sbližovat i vzájemných předsudků se zhošťovat, jež jim namnoze národy velké za svými účely vnukly. Zvláště jest pro nás důležité, abychom se blíž obeznamenovali s těmi z malých národů, které jako my žijou v rámci velkých a jinorodých států.*²⁷

Vznik baltistiky na pražské univerzitě

Na počáteční zájem z první poloviny devatenáctého století navazoval vznik baltistiky na pražské univerzitě, který můžeme datovat lety 1848–1850.²⁸ V těchto letech totiž dochází ke vzniku stolice slavistiky na filozofické fakultě pražské univerzity. Stalo se tak v rámci takzvané Thunovy reformy,²⁹ která částečně zmodernizovala vysoké školství, které od té doby mělo za úkol hlavně připravovat kvalitní středoškolské profesory a zároveň rozvíjet na filozofické fakultě zejména humanitní vědy. Následně roku 1850 přichází na pražskou univerzitu významný filolog August Schleicher (1821–1868). V tomto počátečním období se členy akademické obce stali i zakladatelé samotné baltistiky v Čechách z první poloviny devatenáctého století, dosud však mimo univerzitní půdu, Pavel Josef Šafařík (1795–1861)³⁰ a František Ladislav Čelakovský (1795–1852), který zahájil přednášky v roce 1849.

Prvořadý zájem badatelů se samozřejmě soustředil na jazyk a národ litevský, protože tento archaický indoevropský jazyk vykazoval poměrně značnou příbuznost ke slovanským jazykům a vytvářel tedy i určitou paralelu k jakémusi

²⁰ Viz J. Dobrovský, *Über die ältesten Sitze der Slaven in Europa und ihre Verbreitung seit dem sechsten Jahrhundert*, Praha 1788.

²¹ Viz F. Bílý (ed.), *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského I–II*, Praha 1907–1909, s. 38, 72, 88, 106.

²² Kristijonas Donelaitis je tradičně označován za prvního „velkého“ litevského spisovatele. V polovině 18. století napsal své hlavní poetické dílo, rozsáhlý čtyřdílný epos *Metai*. Zde popsal život lidí a přírody v jednotlivých ročních dobách. K. Donelaitis pojmenoval pouze jednotlivé části svého díla – *Pavasario balsai* (Jarní radovánky), *Vasaros darbai* (Letní práce), *Rudenio gėrybės* (Podzimní dary) a *Žiemos rūpesčiai* (Zimní starosti). Název celku *Metai* (Roční doby) navrhl vydavatel Donelaitisova díla Ludwig Rhesa. Nevíme přesně, kdy Donelaitis dílo napsal, datum vzniku rukopisu se klade mezi léta 1765–1775. Autor nezamýšlel své texty publikovat a jeho tvorba byla dlouho známa jen úzkému okruhu jeho přátel. První knižní vydání jeho poezie se objevuje v Královci až roku 1814 z iniciativy Ludwiga Rhesy. V českém prostředí se jeho recepci zabýval vedle F. L. Čelakovského i Leopold Geitler, Josef Zubatý, Pavel Trost a Karel Janáček. Více viz: V. Šeferis, *Recepce díla Kristijonase Donelaitise v českých zemích*, in: *Baltské jazyky v proměnách metod*, Brno 2008, s. 63–77. Nebo Štoll, P. – Slabihoudová, M. – Vlčeková, A., *Slovník pobaltských spisovatelů*, Praha 2008, str. 75.

²³ Podrobněji rozebírá baltistické dílo P. J. Šafaříka L. Řeháček, *Šafařík a počátky naší baltistiky*, AUC, Philologica 3, Praha 1961, s. 41–54.

²⁴ E. Vocel, *Učená společnost estonská v Derptu*, in: ČČM 20, 1846, s. 264–270.

²⁵ Citace z L. Švec, *České národní hnutí a baltská etnika: motivace zájmu a styčné plochy*, in: P. Štoll (ed.), *Pocta Čelakovskému*, Praha 2004, str. 30–36. Zde i další informace.

²⁶ V. Macura, *Znamení zrodu*, Praha 1995, str. 160–165.

²⁷ J. Holeček, *Kalevala*, Praha 1894–1895, Předmluva str. 6.

²⁸ Podrobněji o vzniku baltistiky na pražské univerzitě viz: L. Řeháček, *Baltistika na pražské universitě (1848–1978)*, in: J. Petr – L. Řeháček (edd.), Praha – Vilnius, Praha 1981, s. 45–63.

²⁹ Jedná se o celý soubor změn a opatření prováděných od roku 1849.

³⁰ Který se však profesorského místa brzy vzdal.

baltsko-slovanskému prajazyku. Litevská kultura však byla vnímána spíše z národopisného a folkloristického hlediska.³¹ Novověká litevská kultura a literatura, jako vůbec samotná existence litevského národa, byla v českém prostředí stále vnímána ve spojitosti s kulturou polskou.³²

Univerzitní baltistika dostala významný impuls, když v roce 1850 přichází na pražskou univerzitu významný evropský filolog August Schleicher,³³ který vydal *Handbuch der litauischen Sprache* a zařadil baltskou jazykovědu do svých univerzitních seminářů. Další baltista Leopold Václav Geitler podnikl studijní cestu do Pobaltí a navštívil i Rigu.³⁴ Největším českým baltistou konce 19. století, který se navíc významně zabýval i jazykem Lotyšů, byl však Josef Zubatý. Josef Zubatý (1855–1931) začal jako první praktikovat vedle litevského i lotyšský seminář a roku 1894 vydal práci *O aliteraci v písničkách lotyšských a litevských*.

Pražské období prof. Augusta Schleichera³⁵ spadá do let 1850–1857, kdy roku 1850 přichází jako mimořádný profesor klasické filologie na univerzitu v Praze. Zde dokončuje práci na své *Staroslověnské mluvnici* (1852), a zde si také postupně uvědomuje význam baltistiky a zvláště lituanistiky pro studium slavistické. Za vydatné pomoci svých spolupracovníků P. J. Šafaříka a právníka Aloise Vaníčka, později prvního profesora sanskrty na samostatné české univerzitě, podnikl od května do října roku 1852 studijní cestu do tehdejší Litvy, z které vytěžil materiál ke svým pozdějším nejvýznamnějším jazykovědným studiím. Roku 1853 se stává řádným profesorem německé a srovnávací filologie a sanskrty. Vyvrcholením jeho pražského pobytu i celé jeho vědecké práce je vydání jeho knih *Handbuch der litauischen Sprache* v Praze roku 1856 a *Litauisches Lesebuch und Glossar*, tamtéž o rok později. Tyto práce byly vůbec první skutečnou mluvnici litevštiny, a obzvláště *Handbuch* představoval dlouho normu pro moderní historickosrovnávací studium jazyků a základ moderní a skutečně indoeuropeistiky.

Po odchodu prof. A. Schleichera z Prahy na univerzitu v Jeně, kde také zemřel, však baltistika z Univerzity Karlovy v žádném případě nemizí. Zpočátku svého studia se baltistice věnoval například Jan Gebauer (1838–1907). Plodem jeho baltistického zájmu jsou vedle několika překladů litevských dain³⁶ také baltistická hesla v Riegrově *Slovníku naučném*. Od roku 1860 přednášel v Praze další lingvista a baltista evropského významu Alfred Ludwig (1832–1912), který po rozdělení univerzity v roce 1882 zůstal na univerzitě německé, kde přednášel až do roku 1901. Vychoval však celou řadu českých filologů, kteří se významně zapsali do dějin české baltistiky. Jsou to například Emanuel Kovář (1861–1898),³⁷ Jiří Polívka (1858–1933), Josef Zubatý (1855–1931).

Speciální zmínku si pak zaslouží Leopold Geitler (1847–1885), který studoval jazykozpyt v letech 1866–1870 na univerzitách v Praze a Vídni. Roku 1873 mu vedení spolku Svatobor v čele s Františkem Palackým udělilo stipendium 600 zlatých na cestu do Litvy. Geitler se naopak zavázal, že napíše o své cestě studii, vydá litevskou mluvnici a bude na pražské univerzitě konat přednášky o litevštině v češtině.

Cesta³⁸ trvala pět měsíců a vedla přes dnešní Polsko, Litvu, Lotyšsko (kde navštívil Rigu) a Rusko (Petrohrad). Po návratu, již na podzim, se stihl habilitovat prací o litevské mluvnici a zahájil přednášky ze stejného oboru. Jedním z jeho žáků byl tehdy student prvního ročníku Josef Zubatý. Bohužel již roku 1874 však Geitler odchází jako profesor slovanské filologie do Záhřebu, kde také roku 1885 umírá. Ještě před tím se však v polovině sedmdesátých let setkává v Záhřebu s Josefem Holečkem. Z tohoto setkání se pak vyvinula další pozoruhodná aktivita na poli vzájemných vztahů mezi českou společností a „okrajinnými“ národy tehdejší carské říše. Při společných diskuzích totiž Holeček s Geitlerem dospěli k tezi *O potřebě studovati také jazyky národů malých a zapomínaných, vyhledávati s nimi styky a udržovati pospolitost*, kterou Holeček následně rozvádí a přibližuje takto: *Probírali jsme pak řadu takových „divných jazyků“, až jsme došli k finskému. Já tehdy Kalevalu pouze podle jména znal, ale Geitler byl s to důkladněji mne poučiti o jejím obsahu i poesii. Finsko se nám tehdy zdálo tak vzdáleným, jako dnes Lapsko, a Lapové jakoby byli obyvateli severní točny. Ustanoveno, že budu studovati finský jazyk a přeložím Kalevalu*.³⁹ Od té doby pak následovala dvacetiletá Holečkova práce na přeložení *Kalevaly*. Kvalitu tohoto překladu a význam, jaký měl pro tehdejší kulturu, potvrzuje i to, že je stále vydáván a tedy po více než sto let stále nepřekonán.

Hlavní lituanistickou zásluhou Geitlera je však výběr litevských literárních památek *Litauische Studien*, vydaných v Praze roku 1875. Geitlerem tak začíná skutečná moderní česká vědecká baltistika.

Peripetie jeho cesty do Pobaltí z roku 1873 jsou alespoň částečně zachyceny v pozoruhodných dopisech, které Geitler zaslal během své cesty Václavu Zelenému.⁴⁰

První překlady lotyšské krásné literatury do češtiny (A. Heyduk – A. Koudelka)

Na pole překladové literatury vstupovala literatura národů Pobaltí pochopitelně pomalu a nenápadně. Z estonské literatury se veškeré dění dá vtěsnat do několika drobnějších zpráv, překlady z litevštiny zase byly téměř výhradně národopisného charakteru. Jako první se proto k existenci

³¹ Známe je okouzlení litevskou lidovou kulturou Julia Zeyera v osmdesátých letech 19. století.

³² Existence Litevského státu však v Čechách reflektována byla, jako důkaz například uvedu práci J. Golla, *Čechy a Prusy ve středověku*, Praha 1897. Známe také bylo působení litevského knížete Zikmunda Korybutoviče v Čechách za husitství.

³³ Vice L. Řeháček, *Baltistika na pražské universitě*, in: J. Petr – L. Řeháček (edd.), Praha – Vilnius, Praha 1981, s. 45–63. Nebo T. Sylaba, *August Schleicher und Böhmen*, Praha 1995.

³⁴ Vice Jan Petr, *Cesta L. Geitlera do Litvy a její výsledky*, in: J. Petr – L. Řeháček (edd.), Praha – Vilnius, Praha 1981, s. 65–79.

³⁵ August Schleicher se narodil roku 1821 v Meiningenu, absolvoval gymnázium v Coburgu. V roce 1840 přichází studovat teologii na univerzitu v Lipsku a posléze do Tübingenu. Vedle studia teologie a religionistiky se zabývá hlubokým studiem jazyků, a to hlavně klasických. Roku 1843 se na univerzitě v Bonnu stává již doktorem a na téže univerzitě se habilituje jako soukromý docent srovnávací filologie.

³⁶ Dainy jsou litevské lidové písně.

³⁷ Filolog Dr. Emanuel Kovář je například autorem hesla *Čudové a Estonci*, které obsahuje *Ottův slovník naučný*.

³⁸ Viz J. Petr, *Cesta L. Geitlera do Litvy a její výsledky*, in: J. Petr – L. Řeháček (edd.), Praha – Vilnius, Praha 1981, s. 65–80.

³⁹ J. Holeček, *Pero II. Román – paměti*, Praha 1923, str. 142.

⁴⁰ Viz J. Petr, *Cesta*, s. 65–79. Zde jsou vedle úvodní studie vydány i tři pozoruhodné dopisy Geitlera z jeho „baltické“ cesty. V samotném závěru studie z pera

lotyšské literatury přihlásil Adolf Heyduk, který se nechal inspirovat taktéž bohatým lotyšským folklorem⁴¹ a uvil z něj drobnou básnickou sbírku *Lotyšské motivy*, která vyšla roku 1901. Nejedná se v žádném případě o překlad lotyšského originálu, ale o prosté rozvinutí námětu a nálady. Rozbor textu, který provedl Radegast Parolek,⁴² dokládá, že se Heyduk nesnažil o překlad, ale o jistý druh ohlasové poezie. Heyduk psal *motivы* v posledních dvou letech devatenáctého století. Lotyšsky neuměl, a je tedy možné, že podklady čerpal z některého z německých překladů, což byla tehdejší běžná praxe překladové literatury, nebo s pomocí některého znalce lotyštiny z lotyšských originálů. Ve zmíněné době v Čechách ovládal lotyštinu jen Zubatý a možná již i pozdější překladatel z lotyštiny farář Alois Koudelka, jak dosvědčuje například dopis A. Koudelky některému z redaktorů Otto-va nakladatelství nebo redaktoru Vilému Bitnarovi⁴³ z 9. července 1908, kde sám píše: „*Co se lotyštiny týče je tu jen Zubatý – arci zase z jeho zorného bodu (totiž filologického), jenž z Čechů tou řečí se obírá. Ostatně i u Němců kromě málo pojednání fil. posud nic z jejich literatury známo není. Škoda, že nejsem poetou! Tam by byla zajímavější žeň ...*“⁴⁴ Koudelka tedy deset let po přeložení *Lotyšských motivů* potvrzuje, že jediným znalcem lotyštiny kromě něj je v Čechách stále jen Josef Zubatý. Ve vzájemné korespondenci mezi těmito aktéry však není jediná zmínka o vzájemné spolupráci na překladu. Eventuelní korespondence mezi Heydukem a Koudelkou není dochována žádná a mezi Zubatým a Heydukem šlo o korespondenci pouze zdvořilostní. A tak pravděpodobným zdrojem námětu byly Heydukovy některé německé překlady.

Na první knižní překlad lotyšské beletrie (a týká se to i celého pobaltského písemnictví) si český čtenář musel počkat do roku 1910, kdy vyšel výbor povídek Rudolfa Blaumanise (1963–1908) *Lotyšské povídky*.⁴⁵ A to v překladu již zmíněného Aloise Koudelky (1861–1942), který své překlady většinou signoval jménem O. S. Vetti. Tento moravský duchovní převedl do českého prostředí desítky děl evropské i světové literatury, překládal z více než třiceti jazyků většinou malých evropských národů, které zatím stály v pozadí zájmu jak nakladatelských firem, tak překladatelů, a tím i čtenářů. Zasloužil se tak o vznik mnoha pozdějších překladatelských tradic v naší literatuře.

Literární, povětšinou překladatelské dílo Aloise Koudelky je neobyčejně pestré a košaté. V jeho literární pozůstalosti uložené v Památníku národního písemnictví ve Starých Hradech⁴⁶ se nachází soupis jeho díla z roku 1921, který hovoří o 14 606 stranách vydané překladové literatury v časopisech a 66 knižních publikacích!

Zmíněný Koudelkův výběr *Lotyšských povídek* lze hodnotit jako zdařilý a šťastný, protože reflektoval soudobý a moderní směr v lotyšské literatuře a dovozoval tak nahlédnout do literárního dění v tomto koutu Evropy. Koudelka publikaci uvádí studií o moderní lotyšské literatuře a životě samotného autora, kde se však dopustil několika nepřesností v osobních reáliích. Informace k tomuto úvodu čerpal z publikace z pera R. Klastiņa (správně Klastiņa či lépe Klastiņa) *Latweeschu rakstneezibas wehrsture* (Dějiny lotyšského písemnictví) vydané roku 1907 v Rize. Vybrány byly 4 povídky: *Ondřej Oš, Kůň, tři krávy a sto rublů* (*Sirgs, trihs gisis un simts rubli*), *Andrikson* a jako poslední *Ve stínu smrti*. Všechny povídky mají společný průsečík v popisu lidských neúspěchů, tragických omylů nebo nešťastných událostí, přinášejí obraz líčící život běžných Lotyšů, tedy sedláků a rybářů na konci devatenáctého století.⁴⁷

O některých problémech, které doprovázely vydání Blaumanisových povídek, vypovídá korespondence, kterou Koudelka vedl s Ottovým nakladatelstvím. Poznámka k již uzavřené smlouvě z dubna roku 1910 obsahuje toto Koudelkovo sdělení: „*Dovolení autora k překladu nelze dosíci z té prosté příčiny, že na jaře l. roku zemřel, jak v předmluvě udáno. A žádati časopisy (lotyšské), neboť jejich nákladem (autor byl spolupracovník) jednotlivé sešity vyšly, v Rusku o autorisaci, bylo by marno, a co předně, že nejsou v úvazku lit. a za druhé proto, že prof. Seifert (spisovatel Theodor Seifert) mne prosil, abych jenom něco z lotyštiny do češtiny přeložil, aby se o nich také za hranicemi vědělo.*“⁴⁸

Po tomto prvním knižním vydání lotyšského autora Koudelka přeložil řadu dalších lotyšských próz, které rozesel po moravských a českých časopisech a novinách. Již v roce 1908 vyšel v časopise *Náš věk* Koudelkův překlad lotyšské povídky *Ve stínu smrti*, kterou o dva roky později zahrnul do *Lotyšských povídek*. V roce 1910 pak vyšel v časopise *Náš domov* č. 19 další Koudelkův překlad *Den odplaty* (*Soda dena*)⁴⁹ od A. Sauleetse.⁵⁰ O rok později pak Koudelka za-

Jana Petra se mimo jiné dovídáme, že editované dopisy jsou uchovány v pozůstalosti Josefa Zubatého v archivu (tehdejší) Československé akademie věd. Tomu je postoupil bratr L. Geitlera Zikmund. V této studii se tvrdí, že editované dopisy byly zasílané Geitlerem jazykovědci V. V. Zelenému. Při bližším ohledání dokumentů v archivu a i porovnání reálií je však zřejmé, že tyto informace jsou chybné či minimálně zavádějící. V. V. Zelený (Václav Vladimír), který měl být tedy adresátem těchto dopisů, byl v době konání cesty patnáctiletým gymnazistou. Proto nemohly být adresovány jemu. Naopak obálky dopisů byly nadepsány *Herrn Zeleny, Director des kleinseiner böhmischen realgymnasium, Prag...* Jednalo se tedy pravděpodobně o Václava Zeleného (1825–1875), novináře, redaktora a od roku 1865 ředitele nově zřízeného „malostranského gymnázia“, na kterého, z dob svých gymnaziálních studií vzpomínal i Josef Zubatý, který ho nazval *Mistrem krásného a správného slohu českého [učitele dějepisu], který nám žákům nestrpěl jediného „ošemetného“ slova*. Viz in: Josef Zubatý, *Na prahu druhého desetiletí, I.*, Naše řeč, 1/1927.

⁴¹ Lotyšský folklor je neobyčejně bohatý a čítá více než 1,4 milionu písní.

⁴² Radegast Parolek, *K převedu Gajdukom latyšskich dajn na češskij*, in: Donum Balticum. To Profesor Christian S. Stang on the occasion of his seventieth birthday 15. March 1970, Stockholm – Uppsala 1970, s. 365–371.

⁴³ Redaktor Nového věku a Občanských novin.

⁴⁴ Literární archiv Památníku národního písemnictví, pobočka Staré Hradky, fond O. S. Vetti (Alois Koudelka), neuspořádáno, dopis A. Koudelky z 9. 7. 1908.

⁴⁵ R. Blaumanis, *Lotyšské povídky*, Praha 1910. Vyšlo v Ottově Světové knihovně č. 799–800.

⁴⁶ Jedná se bohužel jen o torzo v celkovém počtu 2 neuspořádaných kartonů.

⁴⁷ Sociální postavení Lotyšů popsal M. Hroch, *Evropská národní hnutí*, Praha 1986, s. 178–194. Téměř 97 % Lotyšů se živilo zemědělstvím.

⁴⁸ LA PNP, fond Ottovo nakladatelství, neuspořádáno, dodatek ke smlouvě s A. Koudelkou z 21. 10. 1910.

⁴⁹ Správně *Soda diena*.

⁵⁰ Správně Augusts Saulietis (1869–1933).

hrnul do výběru *1000 nejkrásnějších novel* i povídku Jānise Porukse (1871–1911) *Bílý květ*.⁵¹ Lze předpokládat, že počet Koudelkových překladů z lotyštiny je širší a že zůstal rozptýlen do nejrůznějších periodik.⁵²

Josef Zubatý a počátky jeho baltistické práce

Josef Zubatý, nejvýznačnější český baltista, se narodil, jak sám uvádí ve svém curriculum vitae,⁵³ 20. dubna 1855. V letech 1866–73 vystudoval malostranské české obecné reálné gymnázium. Roku 1874 přichází na tehdy ještě nerozdělenou c. k. Filozofickou fakultu Karlo-Ferdinandovy univerzity, kde navštěvuje přednášky profesorů Kvíčaly, Hattaly, Gebauera, Kämpfa, Löweho, Benndorfa a docentů Durdíka a Geitlera. Hlavní náplní studia tedy bylo studium sanskrtu a srovnávací jazykovědy.

Ne vše však šlo hladce a Zubatý se musel vyrovnávat s mnohými problémy. Ve svém životopisu k tomu píše: „*Bohužel nebylo moje zdraví příliš pevné, již na gymnasiu bylo mi nésti těžce následky a asi od 15. roku mého se občas dostavující nervosy, až v posledních letech mých studií univerzitních a v letech na to následujících přibyl ještě neústupný chronický katarrh plic. Tento vedl i k chrlení krve, nikdy sice silnému, za to však dosti častému, nervosa pak stupňovala se až k občasným záchvatům horečným. Tato nepevnost zdraví, v níž asi v posledních dvou letech pozoruji pozvolný obrat k lepšímu, zavinila, že nebylo mi možno oddati se svým pracím se žádoucí intenzitou: bylot' mi občas vyhledávati zastavení na venkově, a to i po návratu odsud, značně se v práci omezovati*“.⁵⁴

I přes tyto a jiné potíže se roku 1885 habilitoval pro srovnávací jazykovědu a staroindickou filologii⁵⁵ a zahájil tak svou bohatou pedagogickou kariéru. Jeho pestré filologic-

ké dílo je roztroušeno v podobě desítek studií a recenzí po celé řadě jak českých, tak i evropských vědeckých periodik a sborníků. Z devadesátých let pak pochází většina jeho vědeckého díla. V letech 1894–1898 vycházela na pokračování v *Indogermanische Forschungen* jeho *Baltische Miszellen*, následovalo Über die sogenannten Flickvokale des lettischen Volksliedes,⁵⁶ česky pak vyniká studie z roku 1894 *O aliteraci v písních lotyšských a litevských*.⁵⁷ V obou posledně jmenovaných studiích zaujímá ústřední místo lotyština, která do té doby, pakliže vůbec byla brána na zřetel, zaujímala až druhé místo za litevštinou. Zubatý zde poukazuje na to, že aliterace je právě charakteristickým znakem lotyšské lidové poezie, méně je však obvyklá v litevštině. Následuje celá řada drobných, ale vysoce fundovaných studií z baltistiky a srovnávací jazykovědy. Zubatý také stojí za zkomponováním *Pěti sborů* od svého přítele Antonína Dvořáka na slova litevské lidové poezie. Jeho dílem jsou také veškeré baltistické reálie z *Ottova slovníku naučného*. Významným počinem je i Zubatého pedagogická činnost. V letech 1885–1915 konal přednášky a semináře z baltistiky celkem v 17 semestrech a nadchl pro baltistiku i obecné jazykovědné studium celou řadu pozdějších významných vědců, například Václava Vážného (1892–1966),⁵⁸ Františka Jílka (1890–1973) nebo svého nástupce Oldřicha Hujera (1880–1942). Pro studium baltských jazyků dokázal získat Václava Čihaře, který dokonce pobýval jako stipendista několik let v Rize.⁵⁹

Josef Zubatý dosáhl ve svém oboru těch nejvyšších poct a úspěchů, od roku 1891 byl univerzitním profesorem, v pozdější době se stal děkanem domovské filozofické fakulty, rektorem Univerzity Karlovy a nakonec i prezidentem České akademie věd a umění.⁶⁰ Za své baltistické a zvláště lettonistické dílo obdržel také řadu ocenění v meziválečném Lotyšsku.

⁵¹ J. Poruks, *Bílý květ*, in: *1000 nejkrásnějších novel*, Praha 1911, s. 47–56.

⁵² Více viz: I. Malý, „...abych jen něco z lotyštiny do češtiny přeložil...“ (*Po stopách prvních překladů lotyšské literatury v Čechách*), in: *Tvar* 09/2006, s. 6–7. Z bohatých lotyšsko-českých vazeb je naopak potřeba zmínit alespoň několik základních informací. Prvními vyslanci české kultury byli hudebníci, kteří od pobělohorského období Lotyšsko často navštěvovali, v lotyštině zanechali slovo „pražeri“ (Pražáci) jako historické označení pro zahraniční muzikanty a lotyšský pěvecký repertoár obohatili o moravskou lidovou píseň *Tancuj, tancuj, vykrúcaj* (*Dejo, dejo, pagriezies*). V první polovině 18. století se v Livonsku rozšířilo ochranovské (bratrské) hnutí, které vedle německého pietismu čerpalo též z tradice české náboženské reformace. Kazatelé tohoto hnutí sem přišli ze saského Ochranova (Herrnhut), založeného následovníky Komenského Jednoty bratrské, pronásledovanými na Moravě pro své vyznání (moravští bratři). Během krátké doby hnutí bratrských obcí v Livonsku nabylo masových rozměrů. Ve srovnání s autoritářstvím luteránské ortodoxie si ochranovské hnutí získalo lotyšské nevolníky hlášením bratrství a náboženství srdce. Hnutí si pro své potřeby vytvářelo rukopisy, mezi nimiž jsou i díla Jana Husa, Jana Amose Komenského a pronásledovaných moravských bratří. Livonské hnutí ochranovských je považováno za počátek duchovního oboření lotyšského rolnictva, z něhož vzešla řada významných představitelů národní inteligence: Jānis Ruģēns, Juris Neikens, bratři Kaudzīteové, Jānis Poruks, Jānis Cimze a další.

⁵³ Vlastní životopis J. Zubatého přiložený k jeho žádosti o habilitaci na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity.

⁵⁴ Archiv Akademie věd České republiky, fond Josef Zubatý, karton 1, Doklady o univerzitní kariéře od habilitačního řízení po odchod do důchodu 1884–1929, Curriculum vitae ze dne 12. 7. 1884.

⁵⁵ Jeho habilitaci urychlila smrt profesora Vaníčka v roce 1885.

⁵⁶ Vyšlo in: *Věstník Král. čes. spol. nauk*, 1894.

⁵⁷ L. Řeháček, *Baltistika na pražské universitě*, s. 52.

⁵⁸ Viz např. V. Vážný, *Litevské písníčky a pohádky*, Světová knihovna Ottova nakladatelství, č. 1227–28, Praha 1916.

⁵⁹ Václav Čihař (1900–1981). Ten v letech 1919 až 1924 absolvoval studium slovanské, baltské a staroindické filologie a indoevropské srovnávací jazykovědy pod J. Zubatým. V letech 1924–27 pokračoval ve studiu baltské filologie na univerzitě v Rize, kde působil také jako lektor českého jazyka. V této době se významně podílel na aktivitách Lotyšsko-československé společnosti v Rize. Ve třicátých letech studoval klinopis a jazyky starověkého Předního východu jako žák Bedřicha Hrozného. Od této doby se jeho zájem postupně odvrací od baltistických témat a nakonec se stává vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu pro obor maloasijské filologie. Jeho zájem o lotyštinu kulminuje v době studií u J. Zubatého a pak samozřejmě během jeho řížského pobytu. Je autorem hesel *Lotyšsko* a *Lotyši* v *Masarykově slovníku naučném*, několika informativních článků v českém i lotyšském tisku. Významný je jeho podíl na vzniku a fungování Lotyšsko-československé společnosti v jejích prvních letech. Jeho činnost na řížské univerzitě pak značně přesáhla význam běžného postgraduálního frekventanta a vysloužila si několikrát i oficiální uznání. Profesor Jānis Endzelīns ve svém dopise Josefu Zubatému, který za příchodem Čihaře do Rigy stál, si jeho činnosti velice považoval. Čihař působil na Filozoficko-filologické fakultě Lotyšské univerzity a vedle vedení kurzu češtiny se v rámci univerzity prezentoval i cykly přednášek o české kultuře a dle pamětníků také rychlým a bezchybným zvládnutím lotyštiny.

⁶⁰ Souborné vydání prací původně publikovaných v domácích a cizích časopisech se uskutečnilo péčí jeho žáků a kolegů Oldřicha Hujera a Václava Machka po druhé světové válce (Studie a články. Sv. I. *Výklady etymologické a lexikální*. Část první. Praha, ČAVU 1945. Část druhá. Praha, ČAVU 1949. Sv. II. *Výklady tvaroslovné, syntaktické a jiné*. Praha, Nakladatelství ČSAV 1954). Pod názvem *České sloveso* připravil Jaroslav Porák k vydání záznam Zubatého univerzitních přednášek z historické mluvnice české (Praha, Academia 1980).

Zajímavá jsou též hesla v *Ottově* a tzv. Riegrově *Slovníku naučném*. Do Riegrova slovníku psal baltistická hesla Jan Gebauer, všechna se nacházejí v šestém dílu z roku 1865.⁶¹ Lotyšů jsou popsáni jako národ *indoevropský kmen litevského...*, následuje vypsání stručné lotyšské historie (spíše historie dobývání území obývaného lotyšskými kmeny a jejich christianizace). Naproti tomu heslo *Lotyš*,⁶² v pozdějším *Ottově slovníku naučném*, z pera Josefa Zubatého se již vyznačuje proniknutím do samotné lotyšské problematiky a Lotyšů zde jsou popsáni velice citlivě. Vedle základních dat a údajů, například o počtu Lotyšů, kterých žilo v polovině osmdesátých let v Rusku cca 1,25 milionu,⁶³ se dovídáme mnoho dalšího. Pečlivě napsaná je třeba fundovaná studie o lotyšské literatuře a umění, historii lotyšského knihtisku a další. Nechybí ani fyziognomický popis Lotyšů, kde si autor všímá jejich *prostřední postavy*, barvy vlasů či pleti. Téměř psychologický nádech má jeho charakteristika duševních vlastností Lotyšů. Vedle jejich zbožnosti⁶⁴ vyzdvihuje autor jako nejvýraznější povahové vlastnosti skromnost a opatrnost.

Litevská, lotyšská a estonská tematika na stránkách českých periodik 1918–1945⁶⁵

Vznikem nových států po první světové válce nastala nová skutečnost i ve vzájemných vztazích mezi nimi. Započalo období procesu informování, který přímo souvisel se vzájemným poznáváním národů, jež nabyly rokem 1918 státní nezávislosti – tedy dokonání jejich národních snah po sebeurčení.

V Národním archivu ČR v Praze na Chodovci je uložen výstižkový archiv Ministerstva zahraničních věcí, který obsahuje mimo jiné i ucelený přehled článků o Pobaltí.⁶⁶ Vedle meziválečného období, které si zpracovávalo meziválečné československé ministerstvo, obsahuje i menší část z období 1939–1945, který si nechávala zpracovávat protektorátní vláda. Soubor obsahuje cca 350 novinových článků, které se váží k Pobaltí, i když viditelnou nevýhodu souboru je fakt, že více než v polovině případů se jedná o krátké novinové texty, informace, často bez uvedení jména autora. Další část dochovaných novinových článků o Pobaltí se pak nachází v pozůstalosti Aloise Václava Červína uchovávané v archivu

regionálního muzea v Kolíně.⁶⁷ Takto strukturované množství potřebných pramenů může být relevantní jen v některých otázkách konstruování „obrazu druhého“ či modelování dobového stereotypu v náhledu na konkrétní – jiná – etnika. I tak však z dochované materie textů dobového tisku lze vyvodit několik tezí, které ve své sémiotické křehkosti ukazují na konkrétní i obecnější dobové stereotypy.⁶⁸ V komparaci s obecnými dějinami pak mohou i nastínit některé jiné pohledy na některé problematické interpretace dějů té doby.

Dle analýzy tohoto dochovaného materiálu vysvítá hned z počátku skutečnost, že téměř dvě třetiny všech článků se váží k Lotyšsku a jen něco málo přes jednu třetinu ke zbývajícím dvěma baltickým státům – Litvě a Estonsku. Do tohoto poměru zcela jistě zasáhla skutečnost, že velká část článků pochází z pera členů Československo-lotyšské společnosti (A. V. Červín, P. Fink, K. Prager, K. Scheinpflug, F. Šmíd, J. Urban apod.). Neexistence nějaké aktivní společnosti, která by propagovala zájmy, kulturu a historii Estonka a Litvy v ČSR, vedla tedy k nižší frekvenci článků o těchto zemích. Zůstalo tak především u tradičních témat, jakými byly státní svátky, výročí nezávislosti a vyhocené státní poměry (státní převraty), kterým pak česká tištěná média věnovala více pozornosti. Zvláštní skutečností je nadprůměrný zájem *Rudého práva* o situaci na Litvě ve dvacátých letech, kdy systematicky informovalo o sociálních problémech a „bílém teroru“ na Litvě.⁶⁹ Vedle toho si je potřeba uvědomit, že drtivá většina článků, které se zabývaly Pobaltím, byla českojazyčná, jen v daleko menší míře německojazyčná (*Prager Presse*) a v podstatě vůbec ne slovenskojazyčná. Naprostou výjimkou pak je jen článek v časopise *Slovák*, který ale již spadá do období existence Slovenského státu. Článek ze 17. listopadu 1940 *Krajina milionů křížů oslavuje dnes samostatnost* s podtitulem *Život severského Slovenska – Litvy se snaží nacházet paralely mezi Litvou a Slovenskem v jejich venkovském (zemědělském) stylu života, který je obestřen hlubokou katolickou religiozitou. Slovenská reflexe Pobaltí však byla ve sledovaném období spíše výjimečná. Nejmenší pozornost z trojice pobaltských zemí byla věnována té nejmenší – Estonsku. Většinu větších článků o Estonsku obstaral předseda československo-estonské společnosti, překladatel a velký propagátor Estonska Josef Obr.*

Další stratifikační hledisko při analýze tisku je hledisko

Na Univerzitě Karlově v Praze působil J. Zubatý čtyřicet let, do svých 70 let. V letech 1911–1916 byl generálním tajemníkem Královské české společnosti nauk, od roku 1923 byl opakovaně volen prezidentem České akademie věd a umění, kterým byl až do své smrti v roce 1931. Již od roku 1889 byl členem Německé východní společnosti, od 1891 Pařížské společnosti jazykovědné, později členem Polské akademie věd v Krakově, Královské akademie věd v Bělehradě, Ruské akademie věd v Petrohradě, Bulharské akademie věd v Sofii, Lotyšské filologické jednoty v Rize, Lotyšské literární společnosti v Mitavě, Společnosti Finougrijské v Helsinkách, německé Indogermánské společnosti, Filologické společnosti v Londýně a z řady domácích spolků a společností především čestným členem Jednoty českých filologů v Praze.

⁶¹ Heslo *Litva*, s. 1331–1337, *Litvané*, s. 1337–1344 a *Lotyš*, s. 1404–1407.

⁶² Heslo *Lotyš*, Ottův slovník naučný díl XVI, 1900, s. 365–367.

⁶³ Dnes žije v Lotyšsku jen o něco málo více osob lotyšské národnosti, cca 1,5 milionu.

⁶⁴ Drtivá většina Lotyšů tehdy byla luterského vyznání.

⁶⁵ Podrobněji je téma zpracováno viz: I. Malý, *Obraz Pobaltí v českém periodickém tisku a diplomatických zprávách. Příspěvek ke konstrukci obrazu Pobaltí v Čechách v letech 1918–1945*, in: Václav Bůžek – Jaroslav Dibelka (edd.), *Utváření identity ve vrstvách paměti, České Budějovice 2011 (= Opera historica 15)*, s. 129–151.

⁶⁶ Viz: Národní archiv ČR, Výstižkový archiv MZV – Estonsko, Výstižkový archiv MZV – Litva, Výstižkový archiv MZV – Lotyšsko.

⁶⁷ Viz: Archiv regionálního muzea Kolín, fond Alois Václav Červín, 2 kartony, neuspořádáno.

⁶⁸ Obraz druhého můžeme chápat jako sondu do vývoje historického vědomí. Je součástí hledání své vlastní identity, mimo jiné, i na základě srovnání sebe sama s jiným. Nejčastěji používaným pramen k tomuto tématu bývá tisk a beletrie. Z důvodu malého počtu tisků, které by mohly být k tomuto výzkumu využity, nemohou být závěry takto provedené analýzy považovány za směrodatné, ale mohou objevit zajímavé skutečnosti.

⁶⁹ Viz např.: *Bílý teror v Litvě*, *Rudé právo*, 29. prosince 1926. (*Rozpoutané řádění bílého teroru v Litvě, kde jsou komunisté hromadně zatýkáni a odsuzováni k smrti, znovu obrací pozornost veřejnosti k této malé zemičce, která svoji polohou je předurčena hrát významnou úlohu na evropském východě...*)

obsahové. Zde je potřeba poukázat na skutečnost, že většina informačních textů o Pobaltí se vázala k nějaké vnější skutečnosti. Nejčastějším vnějším faktorem byl státní svátek té které země. Doba státních svátků (výročí nezávislosti) pobaltských republik obvykle vedla k zesílené snaze propagovat tuto skutečnost na stránkách českých novin a časopisů.

Reflexe Pobaltských států v českém prostředí vykazuje řadu specifických prvků, které dotvářejí obraz budování „nové Evropy“ po roce 1918. České vnímání Pobaltí bylo

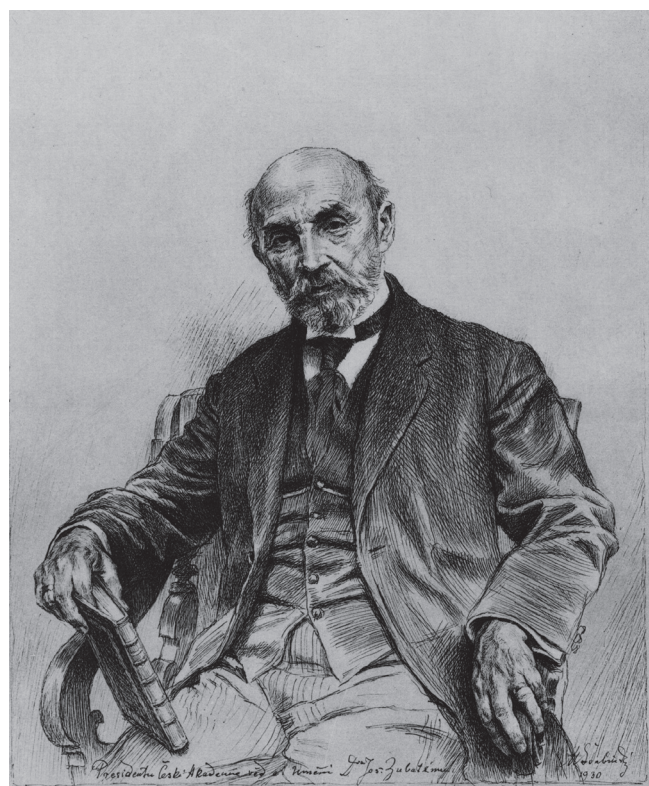
jistě formováno obecnými geopolitickými tendencemi, ale i „pozoruhodnými jiskrami zájmu“⁷⁰ osobností z řad české i Pobaltské inteligence. Pramenná základna k tomuto tématu, která je dostupná v českých archivech, muzeích a knihovnách tak umožňuje i případné komparativní studie, které by zde popsané tendence zasadily do širších evropských souvislostí první poloviny 20. století.

---

⁷⁰ Zde si vypůjčuji název rozhovoru s P. Štollem o česko-lotyšské vzájemnosti, in Tvar 15/2005.

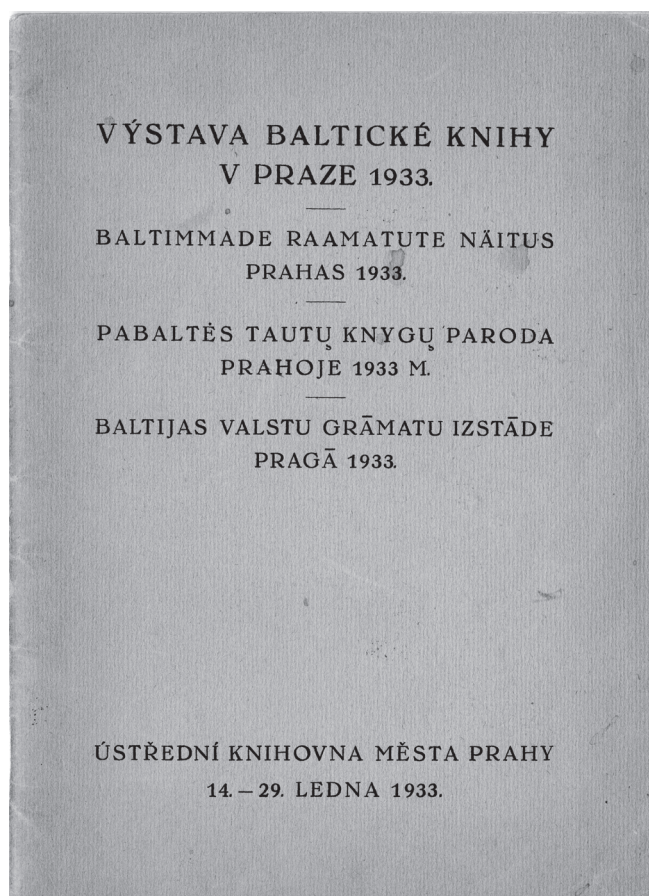
August Schleicher, 1869

Josef Zubatý, 1930

Hanuš Entner, cca 1940

Katalog Výstavy baltické knihy v Praze, 1933

ČESKOSLOVENSKO-LOTYŠSKÁ
SPOLEČNOST V PRAZE A VÝSTAVNÍ VÝBOR

kladou si za čest zvátí

k slavnostnímu zahájení výstavy

LOTYŠSKÉHO VÝTVARNÉHO UMĚNÍ

pořádané pod protektorátem

pana presidenta republiky Československé Dr. Edvarda Beneše
a pana presidenta republiky Lotyšské Dr. Kārliše Ulmaniše.

Úterý dne 4. května 1937 o 18. hod.

VÝSTAVNÍ PAVILON „MYSLBEK“, PRAHA II., NA PŘÍKOPĚ.

Výstava potrvá od 4. do 23. května 1937.

Pozvánka na vernisáž výstavy „Lotyšského výtvarného umění“, 1937

ČESKOSLOVENSKO-LOTYŠSKÁ SPOLEČNOST V PRAZE

dovoluje si Vás uctivě zvátí na

OSLAVU 19. VÝROČÍ
SAMOSTATNOSTI LOTYŠSKÉ REPUBLIKY,

pořádanou pod protektorátem

J. E. pana MARTINA NUKŠI,

mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra republiky Lotyšské,

VE STŘEDU 17. LISTOPADU 1937

O 20. HOD. V SÁLE AUTOKLUBU V PRAZE II., LUTZOWOVA 29.

Svou uměleckou účast na programu laskavě přislíbili P. T. pěvecký sbor »Křížkovský«
za řízení prof. Oldřicha Hilmery, pí Alžběta Dostálová-Brejchová (zpěv), sl. Marie
Podhorská (klavírní doprovod), p. Pavel Zariš (housle) a p. Antonín Tůma (přednáška).

ÚBOR TMAVÝ. - PO PROGRAMU TANEC.

Pozvánka na oslavu 19. výročí samostatné Lotyšské republiky, 1937

ČESKOSLOVENSKO-LOTYŠSKÁ SPOLEČNOST
V PRAZE

pořádá dne 21. října 1931 o 20. hod. v Zrcadlovém

sále Národní kavárny v Praze I., Národní třída,

přednášku pana řed. Frant. Matouška

»DOJMY Z LOTYŠSKA.«

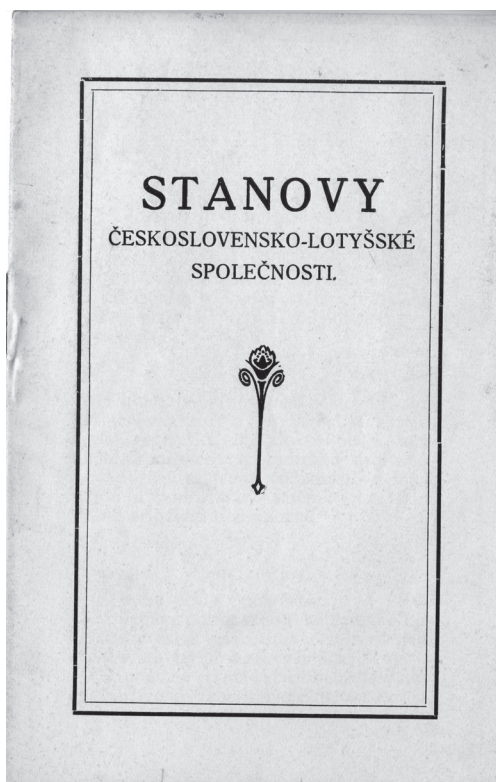
Výbor Společnosti dovoluje si Vás uctivě zvátí.

Vstup volný.

Po přednášce tanec.

Adresa Společnosti: Praha XII., Chorvatská 7.

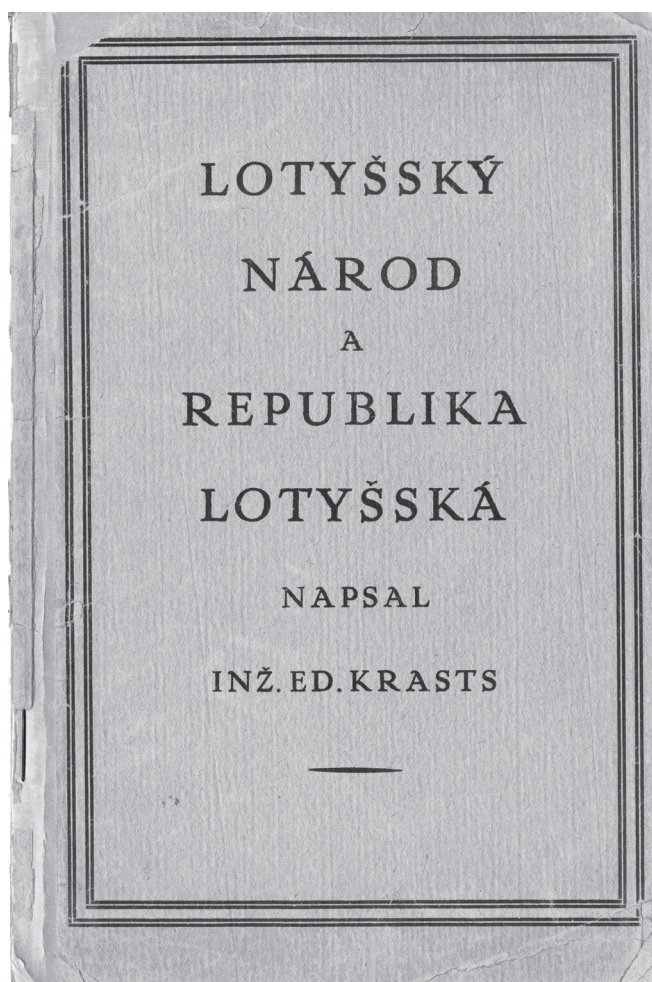
Pozvánka na přednášku „Dojmy z Lotyšska“, 1931

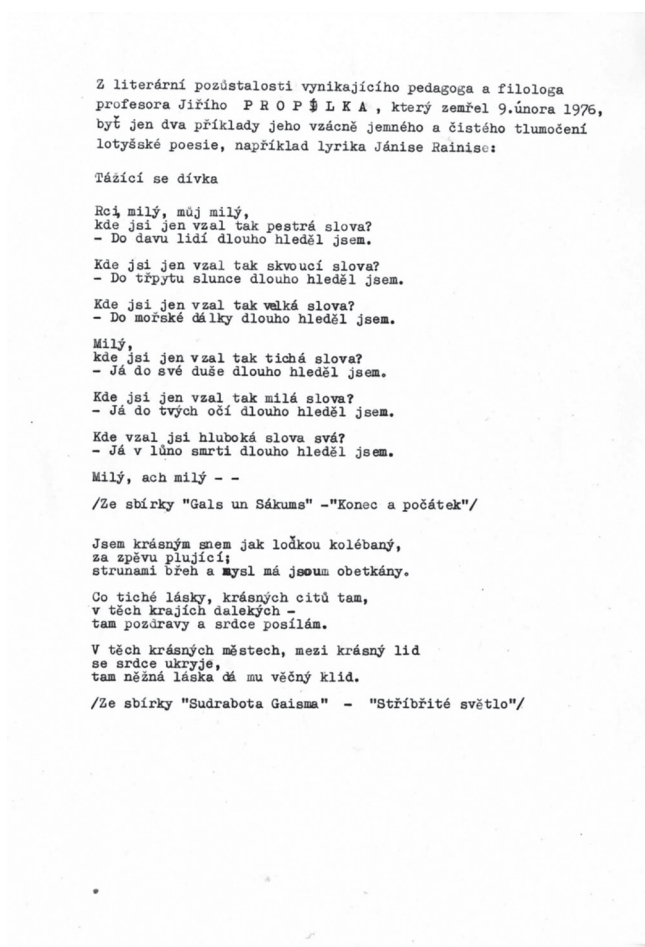
Stanovy Československo-lotyšské společnosti

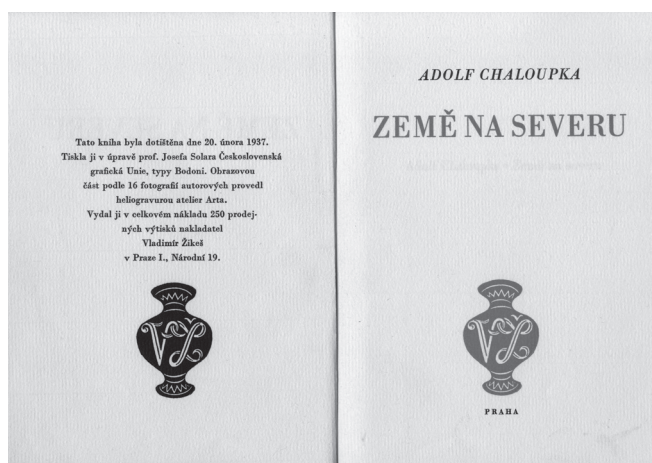
Vernisáž výstavy Pět staletí lotyšsko-českých literárních vztahů, v Národní knihovně v Praze, 2006.

Publikace Lotyšský národ a republika lotyšská, 1925

Přepis překladu básně J. Rainise od gymnaziálního profesora z Náchoda Jiřího Propilka

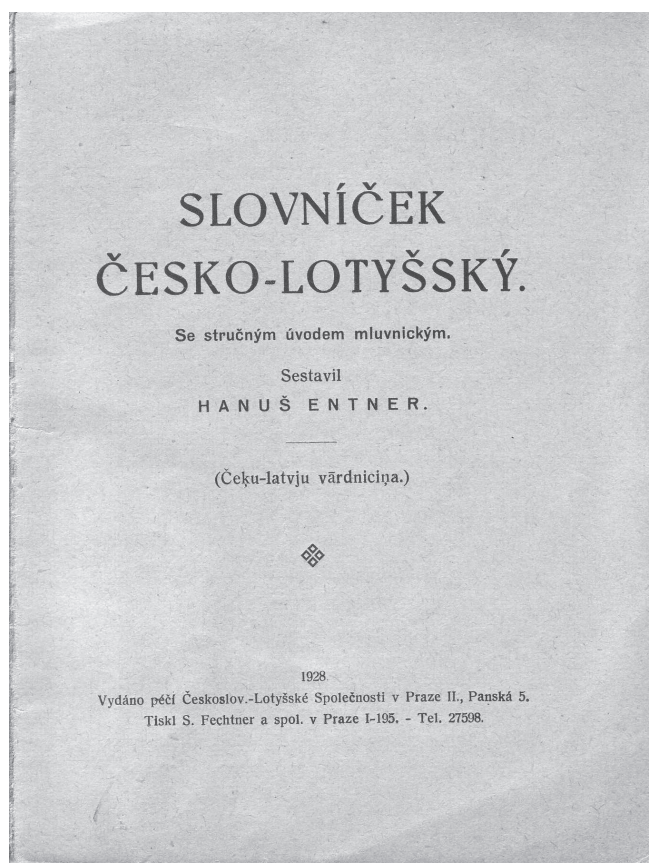
Cestopisné črty z Pobaltí z pera A. Chaloupky „Země na severu“, 1937

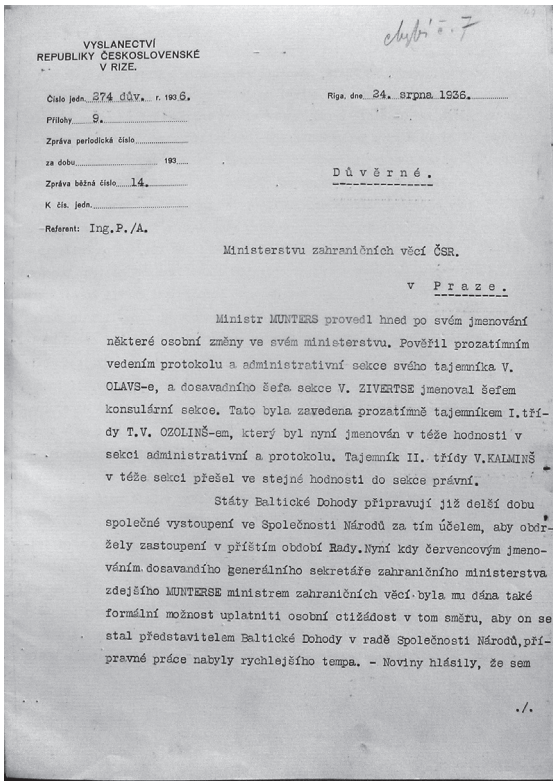
Výbor Československo-lotyšské společnosti, 1935

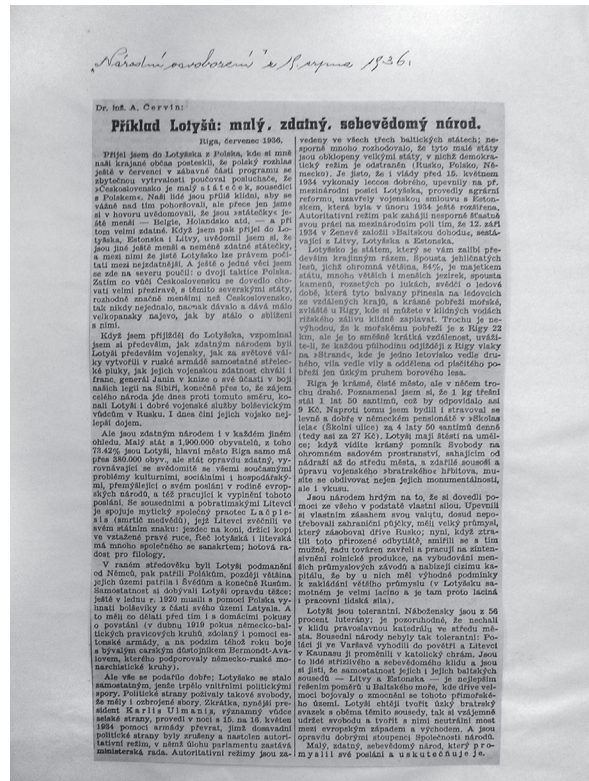
Spisovatel a propagátor Pobaltí v Československu Pavel Fink

„Slovníček česko-lotyšský“ od H. Entnera, 1928

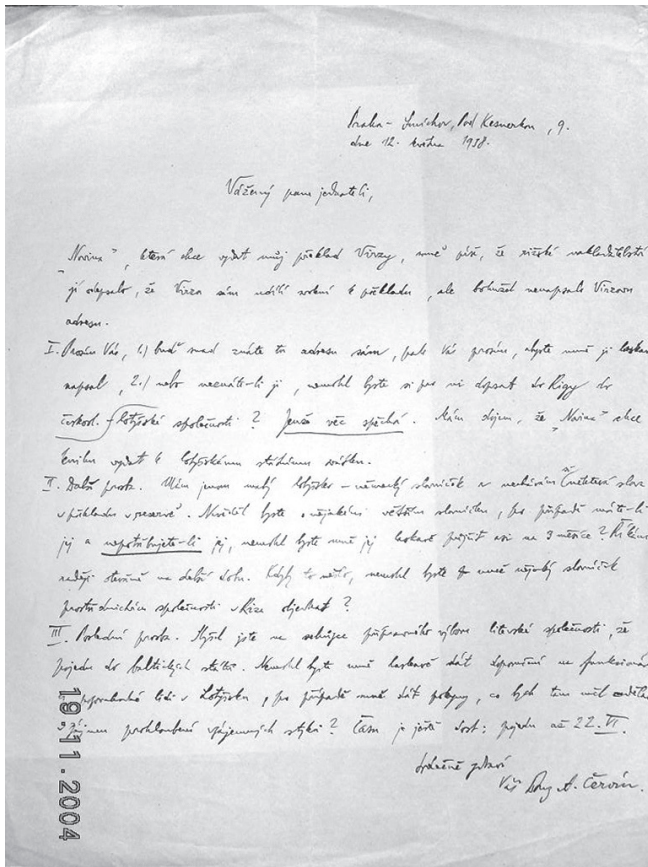
Ukázka diplomatických zpráv z Vyslanectví Republiky československé v Rize, 1936

Publicistická práce A. V. Červina, 1936

Alois Václav Červín (1890–1953), pravoslavný duchovní a překladatel z Lotyštiny

Ukázka korespondence A. V. Červina a H. Entnera, 1938